

УДК 316.42

ПОБУДОВА СЦЕНАРІЇВ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Щербак Аліна Михайлівна, викладач, ХНЕУ імені Семена Кузнеця, м. Харків, Україна

Анотація — досліджено розробку та впровадження у господарську практику сценарного підходу до управління підприємством, який передбачає побудову та дослідження альтернатив економічного стану підприємства в майбутньому.

Ключові слова — інформаційне забезпечення управління, когнітивна модель, побудова сценаріїв.

За сучасними дослідженнями саме інформаційне забезпечення управління підприємством є «слабким місцем» на багатьох підприємствах. В сучасного еволюційного етапу розвитку корпоративних систем набули поширення концептуальні підходи до процесу інформаційного забезпечення стратегічної діяльності.

Теоретичним та практичним аспектам формування та удосконалення інформаційного забезпечення механізму управління підприємств присвячено праці, А.А. Варави [3], О.А. Гавриш та С.М. Савченко [4], С.В. Гушка [5], Н.С. Меджибовської [6].

Вчені характеризують інформаційне забезпечення відповідно до різних стадій процесу управління підприємство та визначають особливості його впливу на основні сфери життєдіяльності підприємства – виробничу, фінансову та трудову.

Побудова сценаріїв інформаційного забезпечення управління підприємством полягає у вивчення ефективності процесу управління та інформаційного процесу управління підприємством, який базується на трьох найважливіших сферах життєдіяльності підприємства - виробничій, фінансовій та трудовій, а також проведенні попередньої оцінки ефективності системи інформаційного забезпечення підприємств.

Розробка та прийняття управлінських рішень є складним процесом, здійснення якого повинне спиратися, перш за все, на достовірну та всеосяжну інформацію на всіх рівнях управління. У зв'язку з цим особливу роль відіграє саме інформаційне забезпечення системи управління підприємством, ефективність якої визначає кінцеву результативність функціонування господарюючого суб'єкта.

Побудова когнітивної моделі (сценаріїв) складається з двох складових: з розробки когнітивної карти та оцінки сили зв'язку між факторами моделі.

В основу когнітивної моделі покладена карта ситуації, яка відображає досліджувані закони та закономірності функціонування соціально-економічних систем у вигляді орієнтованого знакового графа, в якому вершини графа - це фактори (ознаки, характеристики ситуації), а дуги між факторами - причинно-наслідкові зв'язки між факторами [1,2]. На рис. 1 представлена когнітивна карта

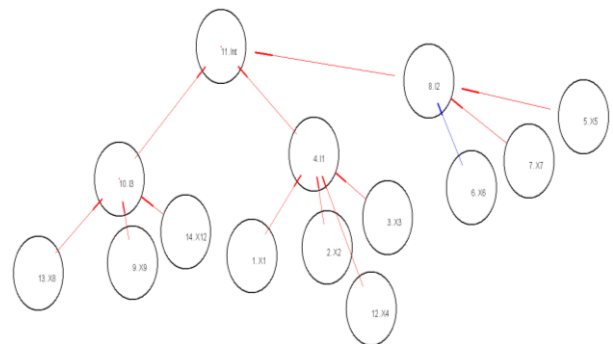

Рис. 1. Когнітивна карта

Побудована карта сценаріїв є універсальною для відображення зв'язку між інтегральним показником інформаційного забезпечення управління підприємства та факторами трьох основних сфер

життєдіяльності підприємства – виробничої, фінансової та трудової.

До когнітивної моделі входять когнітивна карта (орієнтований граф) та ваги дуг графа (оцінка взаємовпливу або впливу факторів). При визначенні ваг дуг орієнтований граф перетворюється на функціональний. Задля оцінки силу впливу факторів пропонується використовувати два підходи:

З метою автоматизації побудови когнітивних моделей розроблено цілий клас програмних продуктів, так звані діалогові комплекси:

ДК «Аврора» - використовується для аналізу динаміки зміни фінансових інструментів (акцій, облігацій, ф'ючерсів і т. д.), Заснованого тільки на інформації, відображеній у значеннях їх цін і обсягів.

ДК «Ситуація» - використовується для аналізу розвитку ситуації з урахуванням взаємодії кількісних і якісних факторів. Тут враховується спільний вплив зовнішніх факторів (макроекономічних показників, політичних подій, природних і соціальних катастроф та інших). Іншими словами, ця програма використовується для аналізу макроситуацій, визначення основних тенденцій її розвитку. ДК «Ситуація-2» орієнтований, насамперед, на якісний аналіз складних ситуацій, що характеризуються відсутністю точної кількісної інформації про інформаційні процеси підприємства. Якісний аналіз передбачає визначення тенденцій, якісну оцінку цих тенденцій і вибір заходів, що сприяють їх розвитку в потрібному напрямку.

ДК «Метасток» - використовується для перевірки в режимі моделювання ефективності рішень про угоди (на купівлю та на продаж).

ДК «Компас» - використовується для підтримки прийняття рішень і призначений для когнітивного моделювання широкого класу ситуацій з області економіки, політики, соціології, менеджменту. ДК «Компас-2» також визначає «точки ефективного управління розвитком ситуації». Для цього виявляються ключові (керуючі) чинники, які найбільшою мірою впливають на досяжність цілей, і визначаються шляхи поширення максимально позитивного та максимально негативного впливу ключового фактору на

цільовий через ланцюжки впливів, що зв'язують ці фактори в моделі

ДК «Канва» - використовується для аналізу і моделювання складних і погано певних політичних, економічних або соціальних ситуацій, розробки стратегій управління та механізмів їх реалізації, розробки програмних документів стратегічного розвитку країни, регіону, підприємства, фірми і т.д., а також в якості інструментарію для безперервного моніторингу стану ситуації, пошуку та перевірки гіпотез про механізми розвитку і механізмах управління ситуацією.

Наявність ряду підсистем дозволяють побудувати різні сценарії поведінки соціально економічної системи являється конкурентною перевагою ДК «КАНВА». Саме тому для побудови сценаріїв інформаційного забезпечення управління підприємством пропонується використовувати саме її.

У результаті побудови сценаріїв когнітивної моделі було реалізовано три сценарії розвитку системи:

I сценарій «Нейтральний». Даний сценарій базується на припущенні, що всі вихідні показники моделі будуть змінюватися відповідно до середнього темпу росту, то б то сила збурення що подається на модель відповідає середньому темпу приросту.

II сценарій «Оптимальний». Даний сценарій базується на припущенні, що всі вихідні показники моделі будуть змінюватися відповідно до максимального темпу росту, то б то сила збурення що подається на модель відповідає максимальному темпу приросту.

III сценарій «Песимістичний». Даний сценарій базується на припущенні, що всі вихідні показники моделі будуть змінюватися відповідно до мінімального темпу росту, то б то сила збурення що подається на модель відповідає мінімальному темпу приросту

Список використаної літератури

1. Alexander Fink, Oliver Schlake Scenario Management—An Approach for Strategic Foresight (<http://www.exinfm.com/pdffiles/scenario.pdf>)

2. Checkland P.V. Systems Thinking, Systems Practice. - New York: Wiley. 1981

3. Варава А.А. Особливості формування інформаційного забезпечення стратегічної діяльності підприємства [Електронний ресурс] / А.А. Варава // Ефективна економіка. – 2013. – № 9. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2333>

4. . Гавриш О.А. Сучасна парадигма конкурентоспроможності машинобудівних підприємств: роль інформаційно-інноваційного механізму. [Електронний ресурс] / О.А. Гавриш, С.М. Савченко // Ефективна економіка. – 2011. – № 3. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=490>

5. Гушко С.В. Напрямки та змістовне навантаження внутрішніх інформаційних потоків обліково-аналітичної системи управління підприємства [Електронний ресурс] / С.В. Гушко // Незалежний аудитор. – 2012. – № 1. – С. 50–56. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Na_2012_1_7.pdf

6. Меджибовська Н.С. Формування системи інформаційного забезпечення підвищення ефективності управління підприємством Формування системи інформаційного забезпечення підвищення ефективності управління підприємством [Електронний ресурс] / Н.С. Меджибовська // Економіка: реалії часу. Науковий журнал. – 2013. – № 4 (9). – С. 26–30. – Режим доступу: <http://economics.opu.ua/files/archive/2013/n4.html>

Автори

Щербак Аліна Михайлівна, викладач, ХНЕУ імені Семена Кузнеця (електронна адреса).

Тези доповіді надійшли 09 лютого 2017 року.

Опубліковано в авторській редакції.